

Üst Çene Doğumsal Damak Yarıklara ve tek taraflı üst çene rezeksiyonlara yapılan protezleri taşıyan hastaların muayyen sesleri telâffuzu esnasında ortaya çıkan problemler üzerinde bir araştırma

Gülümser KOÇAK (*)

(Geçen sayıdan devam)

II — Uzak röntgen filmlerine ait bulgular :

38 nötral kapanışlı öğrenciden ve 3 doğumsal damak yarıklı, 3 tek taraflı üst çene rezeksiyonlu vak'adan istirahat ve «O» sesinin fonasyonu esnasında çekilen uzak röntgen filmlerinden elde edilen 50 adet tracing üzerinden alınan ölçüler aşağıda sırayla bildirilmiştir.

38 nötral kapanışlı vak'anın istirahat esnasındaki yumuşak damağın uzunluğu (PU), yumuşak damağın kalınlığı (TH), nasofarinks derinliği (PO), «O» sesinin fonasyonu esnasında; yumuşak damağın yüksekliği (K), yumuşak damağın kapama yüksekliği (D), farinks'in ileri hareketi (L) nin çizgisel ölçülerinin vasatı ve ortalama değerlerini gözden geçirelim.

38 nötral kapanışlı vak'anın istirahat durumundaki ölçümelere ait değerler:

(*) İ. Ü. Dişhekimliği Fakültesi Protez Asistanı.

- Yumuşak damağın uzunluğu (PU): Vasati 4,22-2,00 arasında olup, ortalaması 3,11 cm. dir.
- Yumuşak damağın kalınlığı (TH): Vasati 0,70-1,30 cm. arasında olup, ortalaması 1 cm. dir.
- Nasofarinks derinliği (PO): Vasati 3,45-1,90 cm. arasında olup, ortalaması 2,65 cm. dir.

38 nötral kapanışlı vak'ının (O) sesinin fonasyonu esnasındaki ölçmelere ait değerler:

- Yumuşak damağın yüksekliği (K): Vasati 0-1,25 cm. arasında olup, ortalaması 0,62 cm. dir.
- Kapama yüksekliği (D): Vasati 0,20-1,20 cm. arasında olup, ortalaması 0,70 cm. dir.
- Farinks arka duvarının ileri hareketi (L): Vasati 0-0,75 cm. arasında olup, ortalaması 0,37 cm. dir.

38 nötral kapanışlı vak'ının 16' sında «O» sesinin fonasyonu esnasında palatofarinks kapanış olmamıştır.

3 doğumsal damak yarıklı ve 3 tek taraflı üst çene rezeksiyonlu vak'lardan protezli, protezsiz, istirahat durumunda yumuşak damağın uzunluğu (PU), yumuşak damağın kalınlığı (TH), nasofarinks derinliği (PO), aynı vak'alarda protezli ve protezsiz «O» sesinin fonasyonu esnasında kapama yüksekliği (D) ve farinks arka duvarının ileri hareketini çizgisel ölçmelerine ait vasati ve ortalama değerler aşağıda yer almıştır:

Protezli ve protezsiz 6 vak'ının istirahat durumundaki ölçmelerine ait değerler:

- Yumuşak damağın uzunluğu (PU): Vasati 3-4,05 cm. olup, ortalaması 3,52 cm. dir.
(2, 5, 6 No.lu vak'alarda)

Yumuşak damağın kalınlığı	(TH): Vasati 1,25-1,30 cm. olup, ortalaması 1,30 cm. dir. (2, 5, 6 No.lu vak'alarda)
Nasofarinks derinliği	(PO): Vasati 1,30-3,10 cm. olup ortalama 2,20 cm. dir. (1, 2, 5, 6 No.lu vak'alarda)
Protezsiz «O» sesinin fonasyonu esnasındaki ölçmelere ait değerler:	
Yumuşak damağın yüksekliği	(K): Vasati 0,50-1,00 cm. olup, ortalaması 0,75 cm. dir. (2, 5, 6 No.lu vak'alarda)
Kapama yüksekliği	(D): Vasati 0,20-0,45 cm. olup, ortalaması 0,32 cm dir. (2, 5, 6 No.lu vak'alarda)
Farinks'in arka duvarının ileri hareketi	(L): 3 No.lu vak'ada ölçülebilmis, protezli ve protezsiz değerler 0,30-0,25 cm. dir.

Pasavant çıkıntısı 3 No.lu vak'ada görülmüştür. Normal vak'aların «O» sesinin fonasyonu esnasında yarıdan fazlasında palatofarinks kapanış meydana gelmiştir. Protezli-Protezsiz 2, 5, 6 No.lu vak'alar va protezli 3 No.lu vak'ada PO hattının altında palatofarinks kapanış temin edilmesine rağmen, protezli, protezsiz 1 ve 4 No.lu vak'alarda kapanış temin edilememiştir.

Sefalometrik ölçmelere ait çizelgeler aşağıda yer almıştır.

	Vaka	İstirahat				Fonasyon							
		PU	AF	TH	PO	AF	K	D	S	L	G		
1	YAŞAR BENLİDAYI	2.45	0.58	1.00	2.84	0.44	0.48	0.47	0.47	0.25	0	x	
2	HADERE ADHARUO	3.45	0.45	0.86	2.85	0.41	0.42	x	0.35	0.15	0.07		
3	KENAN SALIH	3.45	0.38	1.15	2.95	0.29	0.92	0.92	0.87	0	0	x	
4	CENGİZ BAYKAL	3.57	0.76	0.80	2.80	0.57	1.25	1.20	0.95	0.17	0	x	
5	TİMUR EŞENER	3.85	0.57	1.10	2.35	0.45	0.40	0.37	0.36	0.90	0	x	
6	MUDİAFA MARREBEL	4.05	0.20	1.15	2.95	0.17	0.75	x	x	0.00	0.15		
7	FARUK BELEYİ	2.45	0.28	1.15	3.25	0.24	1.10	1.00	1.00	0.25	0	x	
8	CELÂL TORMAN	3.35	0.25	1.45	2.55	0.18	0.80	0.75	0.55	0.25	0	x	
9	MEHMET TANCA	3.35	0.61	0.95	2.75	0.50	0.57	0.57	0.30	0.75	0	x	
10	HÜLKO KURAL	4.00	0.34	0.95	2.60	0.30	0.60	0.60	0.55	0.20	0	x	
11	SEVİL KARASU	2.90	0.28	0.75	1.90	0.09	0.48	0.20	0.20	0.45	0	x	
12	MAHİR YILMAZ	3.00	0.78	1.25	2.35	0.90	0	x	x	0	1.10		
13	GÜLNEY MAHMUTLADİ	3.25	0.41	0.85	3.35	0.37	0.93	x	0.90	0.10	0.15		
14	ALİ BAYKAL	3.15	0.57	1.15	2.75	0.38	0.85	0.80	x	0	0	x	
15	EFTAL AYTEKİN	2.30	0.47	0.95	2.45	0.26	0.70	x	0.70	0.25	0.35		
16	AYKUT OK	3.40	0.94	1.10	2.75	0.75	0.65	0.40	x	0	0	x	
17	OZEN	2.85	0.32	0.95	2.80	0.29	0.82	x	0.15	0.05	0.14		
18	MEHMET KARAL	3.60	0.38	1.05	2.82	0.34	0.75	x	x	0	0.10		
19	ÇİĞDEM ERİM	2.70	0.65	0.80	2.00	0.44	0.80	0.30	0.30	0.15	0	x	
20	AYŞE AYVALIKLI	2.60	0.30	0.83	3.25	0.36	0.90	x	0.97	0.19	0.25		
21	UMİT GÜLEH	3.23	0.26	0.88	3.00	0.40	0.86	x	0.70	0.10	0.11		
22	GÜRBÜZ KÖKAK	2.55	0.89	1.15	2.88	0.68	0.85	0.86	0.85	0.09	0	x	
23	DTKÜ ÖHAN	2.77	0.64	1.05	2.25	0.40	0.83	0.65	x	0	0	x	
24	HÜSNU ARSLAN	2.15	0.20	1.00	2.55	0.20	0.02	x	x	x	1.20		
25	SAİP BEKİZ	3.05	0.65	1.30	2.83	0.22	0.88	x	0.88	0.05	0.15		
26	UNAL SUZGUN	3.15	0.45	0.45	2.95	1.09	0.70	0.70	0.65	0.22	0	x	
27	OSMAN YÜCEL	3.25	0.66	1.05	2.90	0.60	1.10	1.10	0.25	0.06	0	x	
28	VOLKAN SACAĞOĞLU	3.65	0.93	1.20	1.95	0.60	0.95	0.20	x	0	0	x	
29	ERŞİN ÖZTOKAT	3.64	0.15	1.20	2.98	1.00	0.30	0.75	0.15	0.15	0	x	
30	MERHET KAYAALP	4.22	0.45	0.70	3.00	0.40	0.70	0.75	0.75	0.05	0	x	
31	SERİN BÖLİL	2.95	0.26	0.75	2.90	0.30	0.63	x	0.63	0.20	0.10		
32	ENVER HIZAL	3.40	0.70	1.30	3.10	0.71	0.50	0.38	0.35	0.05	0	x	
33	ZAVDE ÇAĞIL	2.35	0.30	1.05	2.40	0.40	0.85	x	0.40	0.10	0.10		
34	ZEKAL YEĞİLDALCI	3.25	0.44	1.05	2.85	0.92	0.85	x	0.85	0.07	0.20		
35	HAMİT SECCERİYAN	3.45	0.20	0.95	2.65	0.13	0.85	0.25	0.25	0.94	0	x	
36	LALE YÜCEL	2.00	0.32	1.20	2.85	0.28	0.88	0.85	0.85	0.22	0	x	
37	BURHANEDDİN	3.45	0.40	1.20	2.50	0.60	0.50	x	0	0.05	0.05		
38	NURŞEN KAYGISIZ	3.55	0.55	1.10	3.40	0.54	1.65	x	x	0	0.10		
39													

	İSTİRAHAT										FONA SUDU									
	PROTEZSİZ					PROTEZLİ					PROTEZSİZ					PROTEZLİ				
Vakıflar	PJ	AF	TU	PO	RU	AT	TH	FO	AF	K	D	S	L	G	K	D	S	L	G	
1 Fatma Mert	x	0.20	x	2.60	x	0.20	x	2.56	0.30	x	x	0	0	x	0.30	x.	x	0	0	1.57
2 Hatice Üresin	3.60	0.55	1.25	3.10	3.50	0.50	1.15	3.05	0.65	1.00	-0.45	0	0	K	1.00	-0.20	0	0	K	
3 Mehmet İzzetian		0.30				0.25			0.60			0.20			0.50					0.55
4 Nihat Güngöze	-	0.40	-	-	-	0.40	-	1.30	0.40	-	-	0	0	x	0.40	-	0	0	0	x
5 Ömer Akişoğlu	4.05	0.30	4.35	2.15	4.05	0.30	1.40	2.35	0.40	0.30	-3.0	-	-	K	0.25	0.50	-	-	K	
6 Şaban Erge	2.05	0.20	1.35	2.40	2.55	0.10	1.47	2.10	0.27	0.60	-0.20	-	-	K	0.15	0.60	-	-	K	

SİNERADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

VAK'ALAR

A

1. EROL URAS

Normal

pp. kapanış tam
Dilin sırtı yumuşak damak hizasında hafifçe yükselmiş ve dil ucu ağız tabanına doğru yönelmiştir. Çeneler arası mesafe «O» dakinden fazladır.

2. GÜNAY CEYDERELİ

Normal

» » »

3. NİHAT GÜRGÖZE

(Protezsiz)

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu normaldeki gibidir.

Doğumsal d. y.

(Protezli)

p.p. kapanış yok.
Arkada dil sırtı ile protezin arka hududu temas ederek yardımcı bir tıkaç meydana gelmiştir.

4. HATİCE ÜRESİN

(Protezsiz)

pp. kapanış tam
Dil sırtı yumuşak damağa doğru yükselirken dil ucu alt ve üst çeneler arasında yerleşmiştir.

Nasofarinks. Ca.

(Protezli)

pp. kapanış tam
Dilin durumu protezsizdeki gibi aynıdır.

5. MÜZEYYEN SANCAK

Üst çene rezeksiyonlu

(Protezsiz)

p.p. kapanış tam değildir.
Dil normalden daha yukarıya kalkmıştır.

VAK'ALAR

(Protezsiz)

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu normaldir.

6. OKAY GÜNGÖREN

Üst çene rezeksiyonlu

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu normaldir.

(Protezsiz)

» »

(Protezli)

» »

SİNERRADİOGRAFI İMAJLARINA AİT BULGULAR

A

7. ÖMER SEViÇ
Üst çene rezeksiyonlu

Dilin sırtı iki halde de yumuşak damağa karşı yükselmiş ve dil ucu ağız tabanına doğru yönelmiştir. Ağız burada daha fazla açılmıştır.

(Protezsiz)

» »

(Protezli)

» »

8. RÜSTEM SURAL
(Protezsiz)

» »

» »

Üst çene rezeksiyonlu
(Protezli)

» »

SİNİRADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

O

pp. kapanış tam
Dil kökü yukarıya ve geriye doğru kal-
karak dil sırtı yumuşak damağa doğru
yükselmiştir. Dil ucu alt kesicilerin ar-
kasına yerleşmiştir.

» » »

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu normale benzer.

p.p. kapanış yok.
Burada dil sırtı ile protezin arka hu-
dudu «A» daki gibi temas etmiştir.

pp. kapanış tam
Ağız «» dakinden daha fazla açılmış,
dil sırtı yumuşak damağa karşı biraz
yükselmiş, ortada çukurlaşarak dil ucu
yukarıya doğru kıvrılmıştır.

pp. kapanış tam
Dilin durumu protezsizdekinin aynıdır.

pp. kapanış tam
Dil «A» ya benzer şekilde fakat daha
yukarıya kalkmıştır.

pp. kapanış tam
«A» ya benzer şekildedir.

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu normaldir.

pp. kapanış tam
Dil her iki halde «A» dakinden daha
arkaya ve yukarıya kalkmış dil ucu alt
keserlerin arkasına yerleşmiştir.

V

pp. kapanış tam
Arkada dil sırtı farinks arka duvarına
doğru arkaya ve geriye doğru kalkar,
dil ucu ise ağız tabanına doğru yönelir.

» » »

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu «A» daki gibidir. Mig-
rognathie superior'dan dolayı üst diş-
ler alt dudağa değememiştir.

p.p. kapanış yok.
Yalnız dilin arkada sırta daha önde yu-
kariya kalkmış ve hududuna değmemiş-
tir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
«A» daki gibidir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normaldeki gibidir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normaldeki gibidir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu normaldekinin aynıdır.

pp. kapanış tam
Dil çeneler arasında alt dişler seviye-
sinde düzleşmiş bir vaziyettedir.

SİNERADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

O

V

»
»

»
»

pp. kapanış tam
Dil çeneler arasında alt dişlerin oklüzal seviyesinin geçmiyecek şekilde düzleşmiş durumdadır.

»
»

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu 4 No. lu vakanın «A» sesindeki pozisyonu gibidir.

7 No.lu vakadakinin aynı olup farklı olarak ağız daha fazla açılmıştır.

»
»

SİNİRADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

M

p.p. kapanış yoktur.
Dil iki çene arasında yükselmiş ve iki dudak birbirine temas etmiştir. Bu sesin telâffuzunda çenelerin durumu istirahat pozisyonunu verir.

»   »   »

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu «V» deki gibidir. İki dudanın teması normal değildir.

»   »   »
»   »   »

pp. kapanış tam
Dil ucu üst çenenin ön bölgesine dayanmıştır.

p.p. kapanış yoktur.
Dil iki çene arasında düz bir şekilde yerleşmiştir.

p.p. kapanış yoktur.
Dilin durumu
Normaldeki gibidir.

p.p. kapanış yok.
Dil alt dişlerin oklüzal seviyesinden biraz yukarda ağız tabanına yerleşmiş ve dudaklar temas etmiştir.

»   »
»   »

B

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu «M» deki gibidir.

»   »   »

p.p. kapanış yoktur.
Çeneler arası mesafe burada daha fazladır. Dilin pozisyonu 'A' sesindeki- nin aynıdır.

»   »
»   »

pp. kapanış tam
«M» dekinin aynıdır.

»   »

»   »

Normaldeki gibidir.

»   »

pp. kapanış tam
«M» ye benzer şekildedir.

SİNERADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

M

B

p.p. kapanış tam. değil.
Dil alt dişleri seviyesinde ağız tabanında yerleşmiştir.

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu normaldekinin aynıdır.

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu «V» deki gibidir.

p.p. kapanış yok.
Dilin durumu protezsizdekinin aynıdır.

» »
» »

p.p. kapanış yok.
» »
pp. kapanış tam
«M» ye benzer şekildedir.

pp. kapanış tam
» »

pp. kapanış tam
«M» deki gibidir.

» »
» »

SİNİRADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

D

pp. kapanış tam
Dil sırtı kamburlaşmış dil ucu üst kesicilerin palesine değmiştir.

»   »   »
»   »   »

p.p. kapanış yok.
Dil sırtı arkadan öne doğru hareket ederek de üst çenelerin palesine değmiştir.

»   »
»   »

pp. kapanış tam
Dil ucu rugea palatinaya değmiştir.

»   »

Dil ucu üst kesicilerin pale yüzüne değmiştir.

p.p. kapanış yok.
Dil ucu alt kesicilerin dil tarafına yerleşmiştir.

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu normaldeki gibidir.

pp. kapanış tam
Dil ucu üst kesicilerin damak yüzüne değmek için yukarıya doğru kıvrılmıştır.

K

pp. kapanış tam
Dil sırtı yumuşak damağın gerilerine temas ederken dil ucu alt kesicilerin arkasına yerleşmiştir.

»   »
»   »

p.p. kapanış yok.
«G» sesine benzer şekildedir. Ön tarafta dil sırtı yükselmiştir. Dil damağa değmemiştir.

p.p. kapanış yok.

»   »

Dilin durumu protezsizdeki gibi olup farklı olarak dil damağa değmiştir.

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu «A» daki gibidir.

»   »

Dilin durumu normaldeki gibidir.

p.p. kapanış tam. değil.
Dil ön tarafta yumuşak damağa doğru yükselmiştir.

Normale benzer şekildedir.

pp. kapanış tam
»   »

SİNERRADIOGRAFI İMAJLARINA AİT BULGULAR

D	K
	»
»	»
»	»
pp. kapanış tam Dil bütün olarak öne doğru gelerek alt ve üst kesicilerin damak yüzlerine değ- miştir.	» »
pp. kapanış tam Dil iki çene arasında düz bir şekilde yer almış, dil ucu üst kesicilerin da- mak tarafındaki dişetine temas etmiş- tir.	» »
pp. kapanış tam Dilin durumu 7 No'lu vakadakinin aynı- dır.	pp. kapanış tam Dil sırtı daha önde yumuşak damakla temas ettiğiinden diğerlerine nispetle dilin kavsi daha yüksektir.
»	»
Normaldeki g:bidir.	» »

SİNERADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

G

pp. kapanış tam
Dilin sırtı yumuşak damağın ön kısmına değecek şekilde yükselir.

” ”

p.p. kapanış yok.
Dil normale benzer şekilde kavislenmiş olmasına rağmen damağa değememiştir.

” ”

” ”

pp. kapanış tam
Dilin ucu ayrıca damağın ön bölgesine temas etmek için yukarıya doğru bükülmüştür.

” ”

” ”

pp. kapanış tam
4. No. lu vak'adakinin aynıdır.

pp. kapanış tam
Bilhassa protezlide dil ucu bariz bir şekilde yukarıya bükülmüş ve plâğın ön tarafına değmiştir.

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu normal fakat yumuşak damağa değememiştir.

S

pp. kapanış tam
Dilin sırtı damağa doğru kamburlaşmış ve kenarları damak yan kenarlarına temas ederken dil ucu da üst keserlerin palesina değmiştir.

” ”

p.p. kapanış yok.
Dil ucu alt keserlerin lingualine yönelmiş ve hafifçe yukarıya bükülmüştür.

” ”

” ”

p.p. kapanış yok.
Dilin durumu normale benzemektedir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer.

p.p. kapanış yok.
Dil ucu alt keserlerin lingualine doğru yerleşmiştir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

SİNİRADİOGRAFI İMAJLARINA AİT BULGULAR

C

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu
Normale benzer şekildedir.

p.p. kapanış tam. değil.
Dil defekti kapatmak için daha yukar-
lara doğru kavis yapmıştır.

p.p. kapanış tam. değil.
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

p.p. kapanış tam. değil.
Dilin pozisyonu 7 No. lu vak'adaki gi-
bidir.

p.p. kapanış tam. değil.
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

S

p.p. kapanış yok.
Dilin sırtı normalden fazla kamburlaş-
mıştır.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

p.p. kapanış tam. değil.
Dil ucu üst keserlerin palesine değ-
miştir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

” ”

pp. kapanış tam
Dil bariz şekilde kamburlaşmıştır.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

SİNERADİOGRAFI İMAJLARINA AİT BULGULAR

Ş

pp. kapanış tam
Dilin sırtı gerekli hava akımının geçmesi için ortada konkavlaşmış, dil ucu üst keserlerin palatinel dişetine temas etmiştir.

» »

» »

p.p. kapanış yok.
Dilin durumu
«S» dekinin aynıdır.

» »

» »

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu «S» ye benzemektedir.

pp. kapanış tam
Dilin sırtı normaldeki gibi konkavlaşmış ve normal pozisyonudadır.

pp. kapanış tam
Dilin pozisyonu «S» ye benzer.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.
p.p. kapanış yok.
Dilin durumu normaldekinin aynıdır.

C

pp. kapanış tam
Dil ucu üst keserlerin palatinal dişetine dilin kenarları ise damak iç kenarlarına temas etmiştir.

» »

» »

p.p. kapanış yok.
«S» dekinin aynıdır.

» »

» »

pp. kapanış tam
Dilin duru 'Ş' sesine benzemektedir.

» »

» »

p.p. kapanış yok.
Dilin sırtı arkada uvula'nın ucuyla temas etmiş ve dil ucu alt üst keserler arasında yerleşmiştir.

» »

» »

pp. kapanış tam
Normale benzer şekildedir.

SİNERADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

Ş	C
p.p. kapanış tam Dilin durumu normaldekinin aynıdır.	" "
p.p. kapanış tam. değil. Dil ucu normal fakat dil sırtı kamburlaşmamıştır.	pp. kapanış tam Dil bütünüyle öne doğru hareket etmiş ve üst keserlerin pale dişetine temas etmiştir.
" "	pp. kapanış tam Normale benzer şekildedir.
" "	" "
p.p. kapanış tam. değil. Dilin durumu 7 No.lu vak'adaki gibidir.	Dil ucu yukarıya doğru üst keserlerin pale diş etine değerken, genel olarak durumu 'G' sesine benzerdir.
" "	" "
" "	" "

SİNERRADIOGRAFI İMAJLARINA AİT BULGULAR

L

N

pp. kapanış tam
Dilin kenarları damak iç kenarına temas ederken dil ucu yukarıya doğru bükülerek üst kesicilerin, palesine değımiştir.

p.p. kapanış yok.
Dilin ucu üst kesicilerin palesine değımiştir.

» »

» »

» »

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu «S» ve «Ş» deki gibi olup daha kavisli bir durum gösterir.

p.p. kapanış yok.
Dilin pozisyonu «L» deki gibidir.

» »

» »

» »

» »

pp. kapanış tam
Dilin durumu normale benzemektedir.

p.p. kapanış yok.
Dilin durumu normale benzemektedir.

» »

» »

» »

» »

p.p. kapanış tam, değıl.
Dil ucu alt keserlere bükülmüştür.

Normaldekinin aynıdır.

pp. kapanış tam

Normale benzer şekildedir.

» »

» »

Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

p.p. kapanış tam
Dilin pozisyonu L deki gibidir.

SİNİRADİOGRAFİ İMAJLARINA AİT BULGULAR

L

N

»
»

»

p.p. kapanış tam. değil.
Dil ucu üst kesicilerin pale dişetine
değmiş fakat kenarları damağa değ-
memiştir.

Dil sırtı düzleşmiş ve ucu üst- alt ke-
serler arasına yerleşmiştir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
Normale benzer şekildedir.

Normale benzer şekildedir.

pp. kapanış tam
Dilin durumu
«Ş» ve «C» ye benzer şekildedir.

p.p. kapanış tam
Dilin pozisyonu «C» deki gibidir.

»

Dil ucu normalden gerilerde damağa
değmiştir.

»
»

TARTIŞMA

Türkçe seslerle yapılan, palatogram, sefalometrik uzak röntgen filmleri ve sineradiografi imajlarından elde ettiğimiz bulgular, aşağıda sırasıyla tartışılmıştır.

«S» sesi :

Normallerde dil ucu üst kesicilerin damak yüzlerine ve yanlarda damak yan kenarlarına temas etmiştir. Bu bize «S» sesinin arzu edilen palatogramını verir. Diğer yazarların yapmış oldukları «S» sesinin palatogramlarıyla mukayese ettiğimizde, «S» sesinin telaffuzu esnasında damağın orta kısmında meydana gelen hava kanalının ön kısmının bizim vak'alarımızda, diğerlerine nazaran kısaca fakat enli olduğu görülmüştür. Bunun sebebi «S» sesinin İngilizce'de, sızmalı dil. damak (lingo-alveolar fricative) ses olması, bizde sızmalı dil, diş sesi olmasından dolayıdır. 3 No.lu vak'ada 2 nin damakta yer almasından dolayı, dil ucu ilk önce bu dişe temas etmiş ve bu sebeple öndeki temas normalden gerilerde meydana gelmiştir. Ayrıca «S» sesi bu vak'ada peltek şekilde telaffuz edilmiştir. Protezli 5, 6 ve 7 No.lu vak'alarda dil ucunun sadece kesicilerin damak yüzlerine temas etmesinin nedeni, vak'alarda doğumsal damak yarığı bulunmasıdır. Çünkü bu tip vak'alarda, şahıs, bu sesi telaffuz edebilmek için, dilinin ucunu sağlam bir bölgeye temas ettirmek gayretindedir. Diğer taraftan defekt dolayısıyla dilin kenarları bu sesi için lüzumlu havayı bloke edemediklerinden dolayı «S» sesi, büyük bir kısmı burun yolu ile dışarıya atılan hava ile birlikte, belirsiz bir şekilde telaffuz edilir. Doğuştan itibaren böyle davranmaya alışan bu vak'aların kötü itiyatları protezi takmakla halledilmiş olmuyor.

Ancak vak'anın durumuna göre fonetik eğitimin çoğu kez faydalı olduğu, birçok yazarlar tarafından bildirilmiştir. Eğer hastanın yaşı ilerlemişse, fonetik eğitimden de fayda sağlanamayacağı bütün konuşma uzmanları (speech therapist)nın müsterek fikirleridir. Tek taraflı üst çene rezeksiyonlu iki vak'anın protezsiz palatogramlarında dilin, hemen hemen hepsinde yarım damağa temas ettiği, «K», «G» sesleri hariç bütün seslerde temas şeklinin aynı olduğu görülmüştür. Protezli 4 No.lu vak'ada dil ucunun havayı normaldekenden geride bloke etmesinin iki sebebi vardır; Ya bu vak'ada çeneler arası dik boyut alçak alınmış veya alveol kavsinde alt ön dişler biraz dile doğru dizilmiştir. Bu hatalara rağmen «S» sesi bu hastada peltek telaffuz edilmiştir. Hasta bu pozisyonda «S» sesini düzgün telaffuz edebilecek yardımcı hareketlere başvurmuştur. Esasen, literatürde de bahsedildiği gibi (31), fonetik eğitim görmemelerine rağmen bazı doğumsal damak yarıklı şahısların bile yardımcı hareketler vasıtasıyla iyi bir ko-

nuşucu oldukları görülmüştür.

Protezsiz «S» sesinin palatogramı, Y l p ö o (69) nin takdim ettiği «S» sesinin palatogramıyla mukayese edildiğinde 4,5 ve 8 no.lu vak'alar hariç diğerlerinde aynı olduğunu tesbit ettik.

«C» sesi :

Protezsiz 4,5 ve 8 No.lu vak'alarda, dilin kenarları yanlarda temas etmiş fakat dil ucu ön tarafta havayı bloke edememiştir. Böylece patlamalı «C» sesi sürtünme neticesi meydana gelmiş ve «Çşee» gibi telaffuz edilmiştir. Protezli 4 No.lu vak'ada öndeki tesasin geniş olması dik boyutun alçak alındığını gösterir. Protezli 11 No.lu vak'ada «C» sesinde olduğu gibi «D» sesinde de dil ucunun geniş bir şekilde ön kısma teması Irotezimizin dile normalden daha geniş bir yer bıraktığını veya dilin normalden küçük olduğunu gösterir. Öyle ki, bu vak'anın bütün palatogramlarında önde temas varsa arkada yok, arkada temas varsa önde yoktur. Protezli 8 No.lu vak'ada ise dilin damak yan kenarlarının arka kısmına teması ameliyat sonrası kötü itiyat neticesidir. Aynı durum bu vak'anın protezli, protezsiz «D» sesinin palatogramlarında da görülmektedir. Protezli 9 No.lu vak'ada dil ucunun ön kısma temas etmemesi «Çee» şeklinde telaffuzu şahsın konuştuğu Karadeniz şehirlerimizin lehçe farkından ileri gelmektedir. Normallerde ve protezli 10 No.lu vak'anın «C» sesinin palatogramları S l a u g h t e r (53) ün yapmış olduğu «C» sesinin palatogramlarıyla aynıdır.

«D» sesi :

Normallerin palatogramı «S» sesinin palatogramıyla aynıdır. Farklı olarak «D» sesinde hava ön taraftan ani olarak dışarıya çıkar. Maloklüzyonlu 3 No.lu vak'ada ve protezli 4 No.lu vak'ada hava akımının normalden daha geride bloke edilmesinin sebebi, «S» sesinin münakaşasında izah edilmiştir. Protezsiz 4 No.lu vak'ada ise, ön tarafta temasın olmaması dik boyutun yanlış tayin edildiğini bir kere daha bize göstermiş oluyor. Protezli 5 No.lu vak'ada yalnızca dilin kenarları yanlarda temas etmiştir. Bu durum yine ya dilin küçüklüğünden veya üst çenenin normale nazaran geniş olmasından dolayı «D» sesinin damak kubbeli ses şeklinde telaffuz edilmesine sebep olmuştur. «D» sesine ait palatogramlarımızı, A l l e n (1), S l a u g h t e r (53) ve Y l p ö o (69) nün «T» sesi için yaptıkları palatogramlarla mukayese ettiğimizde 1,2,3, ve protezli 10 No.lu vak'aya ait palatogramlarımızın, tamamen yukarda sözünü ettiğimiz araştırmacıların elde ettikleri palatogramlara benzediğini tesbit ettik. («T» sesi, «D» sesinin seslisidir ve artikülasyon durumları iktisinde de aynıdır.)